

Ett temaområde i arbetet med

Örebromodellen – för en jämlik förskola

Örebro kommun
Förskola & Skola
orebro.se 019-21 10 00

Vad står temaområdet Lek för?

”För barn är det lek i sig som är viktigt. I lek får barnen möjlighet att imitera, fantisera och bearbeta intryck. På så sätt kan de bilda sig en uppfattning om sig själva och andra människor. Lek stimulerar fantasi och inlevelse. Lek kan också utmana och stimulera barnens motorik, kommunikation, samarbete och problemlösning samt förmåga att tänka i bilder och symboler. Därför är det viktigt att ge barnen tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva”.

Lpfö 18

Leken är ett redskap för det livslånga lärandet. Det är en pågående process som varar livet ut. I leken utvecklar barnen sina sociala och verbala kompetenser, lär sig mer om sig själv, sin kropp och sin omgivning. Genom leken får barnen även uppleva glädje och gemenskap, prova olika roller och utforska begrepp som makt och tillhörighet.

Leken öppnar upp för en värld full av fantasi, där barn frivilligt, spontant och lustfyllt kan leva sig in i olika roller och miljöer. Barn kan även bearbeta upplevelser, händelser och intryck genom leken.

I leken är det själva processen som är viktig och inte målet.

”Lek ska ha en central plats i utbildningen. Ett förhållningssätt hos alla som ingår i arbetslaget och en miljö som uppmuntrar till lek bekräftar lekens betydelse för barnens utveckling, lärande och välbefinnande”.

Lpfö 18

Erbjuder vi en miljö på förskolan där utveckling, lek och lärande är god? Blir barnen stimulerade och utmanade i leken?

”Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.”

Barnkonventionen Artikel 31

Barnen ska i detta temaområde få möjlighet få utveckla sig själva och sina olika förmågor, med hjälp av leken. Genom leken får de lära sig att kompromissa och dela med sig, utveckla sin empati, fantasi och kreativitet, samt sin kommunikativa förmåga. Det är barnens egna intressen som är styrande i processen. Det handlar även om att barnen ska få möjlighet att utforska,

undersöka och experimentera, prova nya beteenden och färdigheter, vara med att utforma och använda sig av regler.

Temaområdet **Lek** handlar till stor del om att ge barnen de bästa förutsättningarna och verktygen för att kunna utvecklas.

Modellen kan ses som ett slags verktyg där ni förhåller er till vissa grunder/ramar. Det som är kärnan i modellen är att förhålla sig till idékartan, handlingsplanen och pedagogiska planeringar. Sedan gör ni arbetet till ert eget, vilket blir unikt för ert arbetslag.

Vi har i denna folder försökt att på ett konkret sätt, med hjälp av "steg-för-steg", visa på hur ni kan arbeta med temaområdet Lek.

”Barnen ska ges förutsättningar både för lek som de själva tar initiativ till och som någon i arbetslaget introducerar. Alla barn ska ges möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga. När någon i arbetslaget följer eller leder lek på lämpligt sätt, antingen utanför leken eller genom att själva delta, kan faktorer som begränsar leken uppmärksammas samt arbetsätt och miljöer som främjar lek utvecklas. Genom en aktiv närvaro är det möjligt att stödja kommunikationen mellan barnen samt förebygga och hantera konflikter

Lpfö 18

Idékarta över Lek

Genom denna idékarta kan ni hämta inspiration kring vad som kan stimulera, utveckla och utmana den egna barngruppens olika utvecklingsområden.

Försök att få med så många bubblor som möjligt då ni planerar för ert arbete.

Steg för steg

För att strukturera upp arbetet med temaområdet är det bra att följa dessa steg.

Steg 1:

Kartläggning av barngruppen utifrån temaområdet

Börja med att göra en kartläggning/överblick över hur det ser ut i er nuvarande barngrupp.

Använd idékartan som underlag och diskutera i ert arbetslag:

- Vad behöver barnen, individuellt och i gruppen, för att stärkas och utvecklas?
- Vilka förutsättningar och behov har barnen och gruppen?
- Vilka positiva egenskaper har barnen som går att stärkas och bygga vidare på?
- Vad har barnen för intressen?
- Hur leker barnen i lek/lärmiljön (inne/ute), behöver den förändras?
- Hur arbetar vi främjande och förebyggande i nuläget?
- Hur kan vi ta tillvara på barnens olikheter och lyfta dessa i undervisningen/verksamheten?

”Utbildningen i förskolan ska bidra till att barnen utvecklar en förståelse för sig själva och sin omvärld. Utforskande, nyfikenhet och lust att leka och lära ska vara grunden för utbildningen. Den ska präglas av att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Utbildningen i förskolan ska ta sin utgångspunkt i läroplanen samt barnens behov, erfarenheter och det de visar intresse för. Flödet av barnens tankar och idéer ska tas till vara för att skapa mångfald i lärandet.”

Lpfö 18

Steg 2:

Upprätta en handlingsplan

När ni ska upprätta en handlingsplan utgår ni ifrån er kartläggning (Steg 1) och idékartan. Använd er av mallen för handlingsplan som ni hittar i handboken *Örebromodellen - för en jämlik förskola*. Handlingsplanen kan ses som en grovplanering över temaarbetet (läsåret), när denna planering sker ta hjälp av idékartan och försök att få med så många bubblor som möjligt.

Handlingsplanen bör vara enkel och kortfattad, eftersom arbetet kan ta nya vägar utifrån barnens intresse/behov/inflytande.

Syftet och metoden är en viktig del i handlingsplanen, tänk på att det blir tydligt och lättförståeligt. Planen ligger till grund för arbetet med temaområdet samt en kommande utvärdering.

Att ta fram en handlingsplan är en demokratisk process, se därför till att alla inblandade pedagoger får möjlighet att påverka. I handlingsplanen beskriver ni bland annat hur undervisningen organiseras, kopplas till läroplanen och hur det synliggörs och kommuniceras.

Se handlingsplanen som ett levande dokument

Handlingsplanen är i första hand er egen och behöver inte publiceras för vårdnadshavarna innan arbetet med temaområdet är klart. Under resans gång kanske ni kommer på ytterligare utvecklingsområde som ni vill ha med i handlingsplanen.

Utbildningens syfte är att förskolan ”ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetsyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet”

8 kap. 2 § skollagen

Steg 3:

Planera och fördela arbetet i arbetslaget

Med handlingsplanen som grund kan ni nu dela upp arbetet mellan er pedagoger. Gör en tidsram där ni uppskattningsvis kan se hur lång tid varje aktivitet/utvecklingsområde tar.

Pedagogerna planerar olika aktiviteter/undervisningsmoment att genomföra med barnen och dessa anpassas utefter barnens intresse, förutsättningar och behov. Tänk hela tiden normkreativt.

Steg 4:

Upprätta pedagogiska planeringar

När fördelningen av arbetet är klart skriver ni sedan pedagogiska planeringar utifrån idékartan (och handlingsplanen). De pedagogiska planeringarna ligger till grund för aktiviteterna/utbildningen som sker med barnen. Låt normkreativiteten genomsyra tankegången. Genom att koppla er pedagogiska planering till läroplanen förtydligas hur er undervisning bidrar till barnens utveckling, lärande och inflytande. Tänk på att planeringen bör vara så tydlig som möjligt då kollegor och vårdnadshavare ska förstå syfte och metod med aktiviteten. Det blir även tydligt för vårdnadshavare hur ni arbetar efter läroplanen.

Steg 5: Påbörja arbetet i barngruppen

Se handlingsplanen, utvecklingsområdena och era pedagogiska planeringar som en riktlinje i er undervisning - sedan är det processen, där ni följer barnens idéer och intressen, som står i fokus.

Vissa förskolor använder sig av en gemensam handlingsplan och vissa förskolor väljer att ha enskilda handlingsplaner på avdelningarna.

Ni kan med fördel ha en gemensam handlingsplan på förskolan men på olika sätt arbeta med utvecklingsområdena i olika åldersgrupper och avdelningar.

Steg 6: Utvärdera pedagogiska planeringar kontinuerligt

Genom att kontinuerligt dokumentera och reflektera över handlingsplanen bidrar det till en bra grund för redovisning och analys, för att på ett systematiskt sätt kunna säkerställa kvalitetsarbetet.

Den pedagogiska dokumentationen kan se ut på olika sätt, exempelvis kan barnens reflektioner/bilder sättas upp på väggar i verksamheten, barnens dokumentation kan även finnas i eventuella portfoliopärmar eller digitala kommunikationsverktyg (exempelvis Unikum). Dokumentationen kan även exemplifieras i pedagogiska planeringar och i utvärderingar av utbildningen.

”Den skriftliga dokumentationen behövs för att regelbundet kunna stämma av att kvalitetsarbetet leder till en utveckling mot målen”

Systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet, Skolverket, 2015

Steg 7: Delge vårdnadshavare pedagogiska planeringar

Genom digitala verktyg, exempelvis Unikum, kan ni delge era pedagogiska planeringar för vårdnadshavare. Ni kan även ha en ”dokumentations-/informationssvägg” på förskolan där ni delger era pedagogiska planeringar. Dessa planeringar kan publiceras när aktiviteten är klar, det vill säga, ni visar vad barnen har gjort. Tänk även på att få med vårdnadshavares åsikter om ert arbete i kommande redovisning.

”Arbetslaget ska vara tydliga i fråga om mål och innehåll i utbildningen för att skapa förutsättningar för barns och vårdnadshavares möjligheter till inflytande”.

Lpfö 18

”Förskolans kvalitet ska kontinuerligt och systematiskt dokumenteras, följas upp, utvärderas och utvecklas. Syftet med utvärderingen är att få kunskap om hur förskolans kvalitet, det vill säga verksamhetens organisation, innehåll och genomförande kan utvecklas så att varje barn ges bästa möjliga förutsättningar för utveckling och lärande.”

Måluppfyllelse i förskolan, Skolverket (2017)

Steg 8: Utvärdera handlingsplanen och delge för vårdnadshavare och rektor

I handboken Örebromodellen - för en jämlik förskola finns en redovisningsmall att använda som underlag. Det är viktigt att tänka på att barnens tankar och reflektioner kring temaområdet också framkommer i dokumentationen (om barnen kan uttrycka dessa).

Ett normkreativt förhållningssätt

För att arbeta normkreativt och främja jämlikhet behöver personalen se sin egen roll som pedagog och kritiskt granska vilka normer som hen förmedlar, men även granska normer som råder inom den egna förskolan.

Vissa normer behöver vi för att vi ska ha ett gott klimat. Det kan exempelvis handla om att stå i kö och vänta på sin tur. Dessa normer ska vi värna om.

Normer som påverkar barnen på ett negativt vis, det vill säga om barnen blir begränsade på grund av andras föreställningar. Det kan exempelvis vara att barnen vill att en pojke bara ska vara en manlig gestalt i en lek på grund av sitt kön.

Att vara normkreativ handlar om att ifrågasätta dessa negativa normer och även reflektera över sitt eget förhållningssätt och handlande.

Örebromodellen – för en jämlik förskola ger ett hållbart förhållningssätt hos pedagoger, som leder till en varaktig jämlikhet på förskolan. Där allas lika värde, mänskliga rättigheter, likabehandling och bemötande står i fokus för pedagogernas förhållningssätt mot alla som rör sig i och runt verksamheten.

”Normkritiken är ett perspektiv som hjälper oss att se normer och deras konsekvenser. För att förändra normer krävs det dock handling, och det är vad vi kallar för normkreativitet.”

Salmson & Ivarsson (2015)

”Läroplanen är en bra utgångspunkt för den normkritiska pedagogiken. Att vara öppen, respektfull och ha förmåga att ta hänsyn till andra människor är en förutsättning för vidgade normer.”

(s.40, K, Salmson & J, Ivarsson)

Tips på aktiviteter i personalgruppen

- Inventera era olika lärmiljöer på förskolan, hur ser de ut? Hur kan de förändras för att bli mer stimulerande för barnen?
- Fundera på hur ni som pedagoger är med eller inte är med i leken. Hur kan ni hjälpa barnen i deras lekutveckling?
- På Specialpedagogiska skolmyndighetens hemsida spsm.se/stodmaterial-forskola/ hittar ni material. Klicka på "Lek" i menyn till vänster så finns filmer som ni kan se tillsammans i arbetslaget och sedan diskutera kring.
- På Rädda barnens hemsida, raddabarnen.se, kan ni hitta material som rör barnkonventionen och barns rätt. Där kan ni också läsa vad barnpsykologen Sofia Bidö berättar varför leken är så viktigt för barn.
- Boken *Normkreativitet i förskolan* har bra övningar att genomföra i personalgruppen.

Tips på aktiviteter i barngruppen

När ni ska hitta på aktiviteter med barnen kan ni med fördel söka pedagogiska planeringar på "Skolbanken" via Unikum. Där finns massor av material och tips på aktiviteter, vissa kanske passar er barngrupp utifrån utvecklingsområdena. Tänk på att göra planeringen till er egen och få med syfte och metod på planeringen.

Nedan finns några tips på aktiviteter utifrån olika slags utvecklingsområden:

Normer

- **Ett gemensamt värdegrundsarbete.**

Skapa trivselregler tillsammans med barnen utifrån hur vi vill att vi ska vara för att må bra på förskolan. Vad tror ni är bra att säga till varandra och vad tror ni är mindre bra att säga? Hur tror ni att kompisarna reagerar om jag säger såhär? Barnen får säga sin åsikt och uppleva att de får vara med och bestämma. Barnen kan även få möjlighet att reflektera över sin egen uppfattning och hur kompisars uppfattningar påverkar dem. Dessa regler kan vara ett bra verktyg att ha om det sedan uppstår oenigheter i leken.

- **Att bli lyssnad på**

Introducera en "Vem har ordet sak", exempelvis en talpinne, ett stöd för att ett barn i taget ska få prata på samlingen och eventuellt den styrda leken. Alla barn får uppleva att "nu lyssnar alla på mig och jag får säga vad jag tycker". Genom en "Vem har ordet sak" kan barnen få erfarenhet av att lyssna på någon annans uppfattning och visa hänsyn för andras tankar och uppfattningar. Alla barn får även möjlighet att ge och ta plats.

Jämlikhet

- **Uppdrag med Mjukis**

Med hjälp av ett gosedjur, ”Mjukis” (könsneutralt namn), som får följa med barnen hem. I väskan med ”Mjukis” finns en ett brev med en uppgift. Uppgiften kan handla om vad de har för favoritlekar i sin familj – barnen får rita och berätta. Frågan som ställs till barnet är anpassad efter barnets förutsättning. De barn som inte har ett utvecklat talspråk kanske får en uppgift som handlar om vilken favoritleksak barnet har hemma.

- **Teater i olika former**

Med hjälp av teater kan barnen få en inblick i att det finns olika sätt att leka på. Det kan även vara teater som är tagen från en speciell situation i barngruppen där barnen behöver få lite hjälp i sin lekutveckling. Barnen kan själva få prova att spela teater där de har möjlighet att få testa olika rollkaraktärer, som de sedan kan reflektera kring hur de olika karaktärerna kändes att spela.

- **Skapa goda relationer.**

På förskolan är vi många personer som ska samspela och skapa relationer till varandra. Både barn och vuxna. Goda relationer anser vi är en förutsättning för att kunna känna trygghet och tillit i sitt livslånga lärande. Fundera tillsammans med barnen om hur vi är i våra relationer?

Vad är viktigt i relationer?

Finns det några grundpelare i goda relationer? Hur leker vi med varandra och vad innebär det för våra relationer?

- **Varför är vissa legobitar mer värda än andra?**

Prata med barnen om leksakers olika värde. Har saker olika värde? Varför i så fall? Hur ser vi på oss människor? Är vi lika mycket värda? Låt barnen få reflektera över sina tankar och sedan rita och berätta.

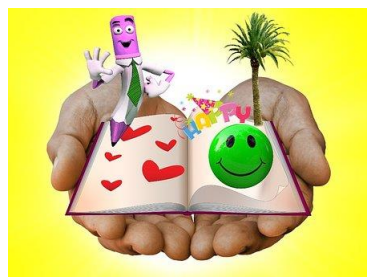
- **Vem vill du vara?**

Genom leken kan barnen prova olika roller och därigenom få möjlighet att utforska och utvecklas i sin identitet. Vem vill jag vara i dag? Hur kan det kännas att vara exempelvis en doktor, patient eller receptionist? Genom att sätta upp bilder i olika lärmiljöer på människor och yrken där normen utmanas ger ni barnen möjlighet att tänka och prova fritt.

- **Skriva sagor**

Med hjälp av böcker kan vi inspirera och engagera barnen. Låt barnen inspirera varandra genom att få skriva egna sagor, eller göra egna små filmer där fantasin får flöda fritt utan påverkan från oss pedagoger. Dessa sagor eller filmer kan de andra barnen få ta del av på exempelvis en samling eller vila.

- **Hur kan leken se ut i olika länder?**

Tillsammans med barnen kan ni utforska hur och vad barn i andra delar av världen leker. Titta på kartor och jordglober och utforska dem.

Reflektera tillsammans med barnen: Vad tror ni barn i andra delar av världen leker? Ser lekarna ut på ett annat sätt än de lekar vi leker på förskolan? Leta reda på lekar från olika länder som ni sedan tillsammans kan prova.

- **Lekens förutsättning**

Hur ser de olika lärmiljöerna ut på förskolan? Får barnen inspiration, utmaningar och den stimulans de behöver för sin utveckling? Tillsammans med barnen kan ni utforma goda lärmiljöer. Hör vad barnen skulle vilja ha för möbler och leksaker. Var lyhörda för alla barns olika intressen. Ändra om i lärmiljöerna med jämna mellanrum för att leken ska kunna utvecklas och stimuleras, se vad som händer med leken.

Tips på litteratur för personal och barngrupp

- Salmson, Karin & Ivarsson, Johanna. (2016) *Normkreativitet i förskolan*, Olik förlag
- Øksnes, Maria & Sundsdal, Einar (2017) *Leklust i förskolan - Främja lekens egenvärde*, Gothia utbildning
- Pramling Samuelsson, Ingrid & Jonsson, Agneta (2017) *Förskolans yngsta barn : perspektiv på omsorg, lärande och lek*, Liber
- Rasmusson, Viveka & Erberth, Bodil (2016) *Undervisa i pedagogiskt drama*, Studentlitteratur AB
- Wirsén, Stina (2010) *Vems kompis?* Bonnier Carlsen
- Bergström, Gunilla (2017) *Alfons kompisar* Rabén & Sjögren
- Nilsson Thore, Maria (2014) *Bus och Frö på varsin ö* Bonnier Carlsen

OLIKA förlag, olika.nu har många böcker som rör normer, genus & mångfald.

Via Unikum på Skolbanken kan ni hitta idéer till aktiviteter med barnen.

Referenser

Lagar

Skollagen (2010:800)

Grundlagen, Regeringsformen (2010:1408)

Förordningar

Förordningen (SKOLFS 1998:16) om läroplan för förskolan

Allmänna råd

Skolverkets allmänna råd (2017) *Måluppfyllelse i förskolan*

Skolverkets allmänna råd (2015) *Systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet*

Övrigt

Salmson, K & Ivarsson, J. (2015). *Normkreativitet i förskolan*. Linköping: Olika förlag

UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.

Örebromodellen – för en jämlik förskola är framtagen av:

Kastanjens förskola i Örebro

Kastanjens förskola,
Örebro 2018-09-19
Reviderad 2019-06-26